

Окуучулардын окуудагы жетишкендиктерин баалоонун негизги стратегиялары

Баалоо системасы – бул окуучулардын окутуунун жетишкендиктерин диагноздоонун, проблемаларын өлчөөнүн, кайтарым байланышты ишке ашыруунун, коомдогу билим берүүнүн жетишкендиктерин, проблемаларын анын абалын окуучуларга, ата-энелерге, мамлекеттик жана коомдук структураларга жеткирүүнүн негизги каражаты. Окуучулардын билимин текшерүүнү, байкоону жана эсепке алууну туура уюштуруу – окутуунун сапатын жогорулатууга өбөлгө түзөт. Алган билимдин сапаты окуучулардын андан ары кызыгып окуусун улантуу үчүн коюлуп жаткан баалардын объективдүүлүгүнөн көз каранды болот. Класстагы баалоонун объектиси болуп окуучулардын билим алуудагы жеке жетишкендиктери жана улам алдыга өсүүсү саналат. Окуучулардын билим алуудагы жетишкендиктерин жана улам алдыга өсүүсүн өлчөөнүн үч түрү колдонулат: **диагностикалык, формативдик жана суммативдик.**

Диагностикалык баалоо. Окуучулардын улам алдыга өсүшүн баалоо үчүн мугалим окуу жылынын ичинде окуучулардын компетентүүлүктөрүнүн баштапкы калыптануусу менен аягында жетишкен жыйынтыктарын салыштыруу иштерин жүргүзөт. Диагностикалык баалоонун жыйынтыктары окуучулар тарабынан аткарылган жумуштарды каттоо аркылуу ишке ашырылат. Мындай жумуш өз убагында мугалимге оптималдуу окуу тапшырмалары аркылуу өзгөртүлүп толукталган окуу милдеттерин коюуга, окуучуга жаңы толукталган мазмундагы тапшырмаларды алууга шарттарды түзөт.

Формативдик баалоо. Формативдик баалоонун максаты – окуучуларга берилген окуу материалдарынын өздөштүрүлүшүн, жеке артыкчылыктарын жана алынган жыйынтыктардын денгээлдерин аныктоо болуп саналат. Мугалим формативдик баалоону окутуудагы планга өз убагындагы толуктоолорду, түзөтүүлөрдү киргизүүдө колдонсо окуучулар өздөрү аткарып жаткан окуу тапшырмаларынын аткарылыштарынын сапаттуулугун жогорулатууну колдонушат. Мында эң негизгиси – окуучулардын жөндөмдүүлүктөрүнүн деңгээлдери бааланбастан окуучулар тарабынан аткарылган окуу тапшырмаларынын аткарылыш деңгээлдери бааланат. Окуу процессинин жүрүшүндөгү окутуунун жыйынтыктарын баалоодо (окуу жумуштарынын аткарылыш темпи, темаларды өздөштүрүү ыкмалары ж.б.) окуучулардын жетишкендиктерине жана улам алдыга өсүшүнө көңүл бурулат. Окуучулардын билим деңгээлдеринин өсүшү билим берүү аймагында белгиленип коюлган максатка ылайык аныкталат. Класстык журналдагы белгилөөлөр мугалим тарабынан окуучулардын жеке жетишүүсүндөгү жылыштарды каттоодо колдонулат.

Суммативдик баалоо. Суммативдик баалоо – окутуунун ар бир баскычы үчүн 26 пландаштырылган натыйжаларга окуучунун жетишүү даражасын аныктоо үчүн жардам берет жана учурдагы, аралык жана жыйынтыктоочу баа берүүдөн келип чыгат. Учурдагы баалоо ар бир сабактын аягында жалпы класстын окуу материалын өздөштүрүү деңгээлин аныктоо максатында аткарылат. Аралык баалоо ар бир теманы өздөштүрүүнүн жыйынтыктары боюнча жүргүзүлөт (окуу модулу). Жыйынтыктоочу баалоо жарым жылдыктын, окуу жылынын жыйынтыктары боюнча, ошондой эле предметти окутууну аяктаганда жыйынтыктоочу аттестация формасында ишке ашырылат. Билим деңгээлине коюлуучу негизги талаптар: Учурдагы баалоого мурунку сабакта өтүлгөн темалардын текшерилиши кирет;

Тематикалык баалоого керектүү ченемдик документтерде аныкталган билимдердин текшерилиши кирет.

Жыйынтыктоочу баалоо окуучулардын бир баскычтан экинчи баскычка өтүүсүндө ишке ашырылып, андан ары билимин улантуу үчүн керектүү билимдердин минимумунун болушун талап кылат. Көп учурларда мугалимдер бааны көңүлүнө жакпаган окуучуларды тарбиялоо максатында колдонушат. Мындай мамиле туура эмес.

Текшерүү жана баалоо иш-аракеттери окуучулардын билимди өздөштүрүү деңгээлдерин аныктоо максатында гана аткарылышы керек. Окуу материалы төмөнкү деңгээлде өздөштүрүлгөн абалда сабакты өтүү деңгээлин карап чыгуу, окутуунун формаларын жана окутуу стилин өзгөртүү боюнча ой жүгүртүү зарыл. Материалды окутуунун баштапкы этабында эле окуучулар кандай натыйжага келе тургандыктарын

билиши керек. Окуучулар менен мугалимдин ишмердүүлүгү так жана туура уюштурулган учурда гана, башкача айтканда окуу процессинин ар бир катышуучусу өз эмгегинин натыйжаларын аң сезимдүү түрдө аныктаганда, өзүн-өзү контролдой билгенде гана баанын тарбиялоочу жана окутуучу ролу маанилүү өлчөмдө жогорулайт. Мында мугалим эмгектин уюштурулушун жакшыртуу үчүн керек болгон чараларды көрөт, ал эми окуучу жеке билиминин деңгээлине сын көз караш менен мамиле жасап, өзүн-өзү окутуунун индивидуалдык траекториясын иштеп чыгат. Компетенттүүлүктөрдүн калыптануу деңгээлдерин аныктоо үчүн негиз болуп окуучунун өз алдынчалыгынын деңгээли жана маселени чечүүдө ишмердүүлүктүн пайдаланылган түрлөрүнүн татаалдыгы эсептелет. Билим деңгээлдерге карата негизги талаптар: учурдагы текшерүүдө мурдагы сабакта өтүлгөн материалдарга карата суроолор берилет; тематикалык текшерүүдө нормативдик документтерде белгиленген зарыл болгон билимдер текшерилет; жыйынтыктоочу текшерүүдө билим деңгээлини бир тепкичинен экинчи бир тепкичине өтүү деңгээли текшерилип, минималдык билим аныкталат. Теориялык билимдерди текшерүүнүн салттуу ыкмаларына оозеки суроолорду берүү, жазуу жүзүндө текшерүү иштери жана тестирилөөнү киргизүүгө болот. Практикалык көндүмдөрдү текшерүү үчүн практикалык иштерди аткаруу керек. Текшерүүнүн салттуу эмес ыкмалары катары дил баян жана жат жазуу иштерин эсептөөгө болот.

Жыйынтыктоочу баалоо үчүн окуучулардын теориялык билимдери да, ар түрдүү программалык продуктулар менен иштей билүүсүнүн прикладдык көндүмдөрү да чагылдырыла турган долбоорлорду колдонуу абзел. Оозеки суроолорду берүү – ар бир сабакта жүргүзүлүшү керек. Мында окуучулардын билимин текшерүү милдеттүү иш-аракет болуп саналбайт. Мугалимдин ишмердүүлүгүнүн негизги шарты катары, окуу материалын өздөштүрүүдөгү көйгөйлүү жерлерди аныктоо жана окуучулардын көңүлүн татаал түшүнүктөргө, кубулуштарга жана процесстерге буруу болуп саналат. Баалоо жана текшерүүнүн бир формасы болгон тестирилөөгө басым жасап кенен токтололу. Туура жана так түзүлгөн тесттер – бир гана билимди текшерүү жана баалоонун жолу эмес, өтүлгөн материалды кайталоонун жана аны бекемдөөнүн жолу катары да эсептелет. Жыйынтыктоочу баалоо үчүн тесттерди колдонуу үчүн окуу жылынын ичинде окуучуларды дайыма тестирилөөдөн өткөрүп туруу зарыл. Ишмердүүлүктүн жыйынтыктоочу натыйжаларын сүрөттөө катары тесттерди колдонуу - окутуунун натыйжалуу каражаты болуп саналат. Бул ыкманын эффективдүүлүгү эмнеде? Теманы өтүүнүн башында эле тесттерди алганда, окуучулар жакшы натыйжа алууга багытталышат. Башка предметтерде ар бир сабакта дидактикалык материалдарды таратуу кыйын болсо, информатика сабагында керектүү техникалык каражат катары компьютерди колдонуу мүмкүнчүлүгү бар. Компьютерге керектүү тесттер мурунтан киргизилип, окуучулар оңой эле өздөрүн текшере алышат. Беш суроодон турган тесттерди ар бир материалды (сбакты) өздөштүргөндөн кийин колдонууга болот. 10-15 суроодон турган тесттер чейректик текшерүү иштери, ал эми 20-30 суроодон түзүлгөн тесттер жыйынтыктоочу баалоо үчүн колдонулат. Жогорудагылардан башка,

Информатика предмети боюнча баалоо системасы төмөнкү иш-аракеттер менен берилет:

- Башталгыч иштер (сентябрдын башы) окутууну улантуу жана кемчиликтерди түзөтүү үчүн коррекциялык иштерди пландоо максатында окуучулардын реалдуу билим деңгээли менен актуалдуу деңгээлинин ортосундагы айырмачылыкты аныктоого мүмкүнчүлүк берет. Мугалим башталгыч иштердин натыйжаларын журналга жана окуучунун күндөлүгүнө 5 баллдык шкала боюнча коёт, ошондой эле билимдерди, көндүмдөрдү жана билгичтиктерди көзөмөлдөө таблицасына проценттик катышта белгилейт.
- Тесттик тапшырмалар окуу маселесин чыгаруу үчүн керек болгон иш-аракеттин операциялык түзүлүшү боюнча окуучунун өздөштүргөн билимин текшерүүгө багытталган тапшырмаларды камтыйт. Бул иштин натыйжалары журналга жана окуучунун күндөлүгүнө 5 баллдык шкала боюнча коюлат.
- Текшерүү иши окуучулардын предметтик маданий ыкмаларды/каражаттарды өздөштүрүү деңгээлдерин аныктоого багытталып, теманын жыйынтыгы боюнча 5 баллдык шкала боюнча бааланат.
- Аралык жана жыйынтыктоочу текшерүү иши (декабрь, апрель айларынын аягы) окуу чейректеги негизги темаларды камтыйт. Тапшырмалар окуучулардын билимин текшерүүгө жеке гана багытталбастан,

окутуунун өнүктүрүүчү таасирин аныктоого да багытталат. Текшерүү иши бир нече этапта жүргүзүлүшү мүмкүн. Текшерүүнүн натыйжалары журналга жана окуучунун күндөлүгүнө 5 баллдык шкала боюнча коюлат, ошондой эле билимдерди, көндүмдөрдү жана билгичтиктерди көзөмөлдөө таблицасында проценттик катышта белгиленет.

Баа коюунун нормалары «5» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:

- өтүлгөн материалды катасыз айтып же жазып берсе;
- билим, билгичтик жана практикалык көндүмдөрдүн бардык көлөмүн программага ылайык өздөштүргөн болсо;
- материалды жазуу түрүндө же оозеки формада аң сезимдүү айтып бере алат, тексттеги негизги жоболорду бөлүп көрсөтө алат, өзгөртүлүп берилген суроолорго оңой жооп берсе;
- бүтүндөй материалды так жана толугу менен айтып берет, жазуу иштерин катасыз аткара алса;
- алган билимдерин практикада эркин колдоно алса.

«4» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:

- программалык материалдын билимдерин өздөштүрсө;
- материалды аң сезимдүү түрдө айтып берип, бирок анын маанилүү жактарын дайыма ажыратып айта албаса;
- билимдерин практикада колдоно алат, бирок өзгөртүлүп берилген суроолорго оңой жооп бере албаса;
- оозеки жана жазуу формасындагы тапшырмаларга берилген жоопторунда каталар болушу мүмкүн, мугалим эскерткен кемчиликтерди оңой оңдой алса

. «3» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:

- программалык материалдын билимдерин өздөштүрөт, бирок өз алдынча айтып берүүдө кыйналат жана мугалим тарабынан тактап
- толуктай турган суроолордун берилишин талап кылса;
- оозеки суроолорго жооп берүүнү каалайт;
- өзгөртүлүп берилген суроолорго жооп берүүдө кыйналса;
- оозеки жана жазуу формасындагы тапшырмаларга берилген жоопторунда каталар болсо.

«2» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:

- материал туурасында башка түшүнүккө ээ болсо;
  - оозеки жана жазуу формасындагы тапшырмаларга берилген жоопторунда орой каталар болсо.
- Оозеки жоопторду баалоонун критерийлери «5» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:
- өздөштүрүлгөн теориянын негизинде толук жана туура жооп берсе;
  - материалды белгилүү логикалык ырааттуулук менен адабий тилде айтып берет: жооп өз алдынча берсе.

«4» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:

- өздөштүрүлгөн теориянын негизинде толук жана туура жооп берсе;
- материалды белгилүү логикалык ырааттуулук менен адабий тилде айтып берет, бирок эки-үч майда ката кетирип, аларды мугалимдин эскертүүсү боюнча оңдосо.

«3» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:

- жооп толук берилди, бирок маанилүү ката бар, же болбосо толук эмес жооп берсе.

«2» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:

- жооп берип жатканда окуучунун өтүлгөн материалдын негизги мазмунун түшүнбөй калгандыгы аныкталганда же мугалимдин жол көрсөтүүчү суроолорунун жардамы менен оңдой албай калган маанилүү каталары бар болсо.

Практикалык ишти баалоонун критерийлери

«5» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:

- иш туура жана толук аткарылган; туура жыйынтык чыгарылса;
- иш план боюнча техникалык коопсуздукту сактоо менен аткарылса.

«4» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:

- жалпысынан иш туура аткарылган, эки-үч майда ката кетирилип, алар мугалимдин эскертүүсү боюнча оңдолсо.

«3» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:

- иш жарым-жартылай туура аткарылган же болбосо маанилүү ката кетирилсе.

«2» деген баа окуучуга төмөнкү учурларда коюлат:

- ишти аткаруу учурунда эки (жана көп) маанилүү ката кетирилген жана бул каталарды окуучу мугалимдин эскертүүсү менен оңдой алган эмес.

Тесттерди баалоонун критерийлери

“3” деген баа туура жооптор жалпы суроолордун 60% -74% түзсө;

“4” деген баа туура жооптор жалпы суроолордун 75% - 90% түзсө;

“5” деген баа окуучу тестти ийгиликтүү аткарып, туура жооптор жалпы суроолордун 90% ашыгын түзсө

Математика предметти боюнча 5-11-класстар арасында баалоонун турлору

Текшерүү иштерди жана өз алдынча иштерди баалоонун чен-өлчөмдөрү

«5» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- тапшырманы толугу менен аткарса;
- логикалык ой жүгүртүүдө жана чечимди негиздөөдө каталар жана жетишпестиктер жок болсо;
- чыгарылышта математикалык каталар жок (бир ката бар болушу мүмкүн, ал окуу материалын билбегенден же түшүнбөгөндөн эмес).

«4» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- тапшырманы толугу менен аткарса, бирок маселенин чыгарылышында негиздөөлөр жетиштүү эмес;
- маселелердин чыгарылышында бир ката жана сүрөттөрдө, чиймелерде эки же үч жетишсиздик бар болсо.

«3» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- маселелердин чыгарылышында бирден көп ката кетирсе;
- чиймелерден, сүрөттөрдөн үч же төрт жетишсиздиктер бар болсо, бирок текшерилип жаткан тема боюнча милдеттүү билгичтиктерге ээ болсо.

«2» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- берилген тема боюнча милдеттүү билгичтиктерге ээ болбогонун көрсөткөн жеткиликтүү каталарды кетирсе.

Оозеки жоопторду баалоонун чен-өлчөмдөрү

«5» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- китепте жана программада каралган көлөмдө материалдын мазмунун толугу менен ачса;
- белгилүү логикалык ырааттуулукта математикалык терминология жана символиканы так пайдалануу менен сабаттуу тилде берсе;
- жоопторго жардам берүүчү сүрөттөрдү, чиймелерди, графиктерди туура аткарса;
- жалпылоо жана тыянак чыгаруу белгилүү фактыларга таянса, окуу китебиндеги мисалдар менен гана тастыкталбастан кошумча адабияттан, айлана-чөйрөдөгү жекече байкоо жүргүзүүнүн негизинде дагы тастыктаса;
- негизгисин башкасынан бөлүп караса;
- өзүнчө фактыларды жалпылоолордон айырмалай билүүнү көрсөтсө;
- кошумча суроолорго жооп берүүдө 1-2 так эместикти кетирсе;
- мугалимдин эскертүүсүнөн кийин каталарды жеңил оңдосо.

«4» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- негизги материалды, ошондой эле орчундуу майда-бараттарды билүүдө «5» деген баа алгандай өздөштүрсө, бирок материалды түшүндүрүп берүү ыкмаларында жана мазмунунда кээ бир кемчиликтерди кетирсе.

«3» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- мектеп программасынын чегинде негизги материалга тиешелүү жеткиликтүү терең билимдери бар болсо;
- материалдын мазмунун терең чече албаса;
- программанын башка суроолору боюнча каталарды кетирсе;
- өзү кошумча суроолорго жооп берүү менен оңдой алса.

«2» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- берген жообу, кетирген каталары жогоруда канааттандырбаса;
- жыйынтыгында одоно каталар фактылык материал жөнүндө начар билими тууралуу күбөлөндүрсө;
- кошумча суроолорго дагы жооп бере албаса.

География сабагында окуучулардын жетишкендиктерин баалоо

География боюнча Предметтик стандартта окуучулардын предметтик компетенцияларынын калыптандыруу деңгээлин баалоо **диагностикалык, формативдик (калыптандыруучу) жана суммативдик (жыйынтыктоочу)** баалоонун түрлөрүн айкалыштырып, пайдалануу аркылуу төмөндөгү үч деңгээлдин репродуктивдүү, продуктивдүү, чыгармачыл деңгээлдин негизинде жүргүзүү каралган. Репродуктивдүү 1-деңгээлде окуучулар окуу иш аракеттерин үлгүнүн, продуктивдүү 2-деңгээлде окуучулар окуу иш-аракеттерди тааныш эмес кырдаалда ал эми чыгармачылык 3-деңгээлде окуу иш аракеттерин өз алдынча аткарат. Үч деңгээлди өздөштүрүү, эреже катары окуу процессинде проблемалуу кырдаалдарды түзүү менен жана ошол проблемаларды чечүүгө окуучуларды өз алдынча иштөөгө тартуу менен байланыштуу. Окуучулардын компетенттүүлүгүн деңгээлин аныктоодо төмөндөгү жалпы критерийлерди (белгилерди) эске алуу окуу процессинин сапатын жакшыртууга мүмкүнчүлүктөрдү түзөт: билгичтиктердин жана көндүмдөрдүн колдонуу аймагын билет, географиялык билимдердин булактарынын (карта, атлас, окуу китебинин тескти ж.б.) өзгөчөлүктөрүн түшүнөт; аткарылуучу иш аракеттин мазмунун жана ырааттуулугун планын билет; иш аракеттерди практика жүзүндө тааныш жана тааныш эмес окуу кырдаалда колдоно алат. Төмөндө ар бир класс боюнча баалоонун үлгүлөрүн сунуштайбыз:

6-класс

Күтүлүүчү натыйжа: Жаратылышты туруктуу пайдалануу көз карашынан Жердин геосфераларынын жалпы сыпаттамасын түзөт. Окуучулар бул натыйжага төмөнкү учурларда жетет: Репродуктивдүү I деңгээл Продуктивдүү II деңгээл Чыгармачыл (креативдүү) III деңгээл Жердин геосфераларын атап жана түшүндүрүп берет Жердин геосфераларын сыпаттоонун планын сунуштайт. Географиялык маалымат булактарынын негизинде өз алдынча сыпаттайт, салыштырат жана корутундуларды чыгарат.

7- класс Күтүлүүчү натыйжа: Материктер менен океандардын жаратылышынын мүнөздөмөлөрүн биоартүрдүүлүктү Туруктуу өнүктүрүү көз карашынан түзөт. Окуучулар бул натыйжага төмөнкү учурларда жетет:

Репродуктивдүү I деңгээл

Продуктивдүү II деңгээл

Чыгармачыл (креативдүү) III деңгээл

Материктер менен океандардын жаратылышынын

Материктер менен океандардын жаратылышынын Туруктуу

Материктер менен океандардын Туруктуу өнүгүүсүнүн маселелерин

8- класс

Күтүлүүчү натыйжа: Кыргызстандын жаратылыш-территориялык комплекстерин Туруктуу өнүгүүнүн көз карашынан сыпаттоого алат. Окуучулар бул натыйжага төмөнкү учурларда жетет:

Репродуктивдүү

I деңгээл Продуктивдүү

II деңгээл Чыгармачыл (креативдүү)

III деңгээл Кыргыз Республикасынын жаратылышынын жана жаратылыштерриториялык комплекстеринин

Туруктуу өнүгүүсүнүн маңызын түшүндүрөт Кыргыз Республикасынын жаратылышынын жана жаратылыштерриториялык комплекстеринин Туруктуу өнүгүүсүнүн негизги багыттарын бөлүп көрсөтөт Кыргыз Республикасынын жаратылыш-территориялык комплекстеринин жаратылышына өз алдынча баа берет жана корутундуларды чыгарат

9- класс

Күтүлүүчү натыйжа: Кыргызстандын экологиялык проблемаларын чечүү боюнча ишаракеттердин болжолдуу планын түзөт. Окуучулар бул натыйжага төмөнкү учурларда жетет:

Репродуктивдүү I деңгээл

Продуктивдүү II деңгээл

Чыгармачыл (креативдүү) III деңгээл

Кыргыз Республикасынын экологиялык проблемалары тууралуу маалыматтарды таап, жыйнайт.

Кыргыз Республикасындагы экологиялык кырдаалды талдоого алат жана салыштырат.

Кыргыз Республикасындагы экологиялык кырдаалды чечүү жолдорун, өнүгүү перспективаларын өз алдынча сунуштайт

Диагностикалык баалоо окутуу процессинин бардык этаптарында окуучулардын алгачкы компетенттүүлүктөрдүн калыптануу деңгээлин аныктоо максатында колдонуу мүмкүн. Анын жыйынтыктарын мугалим өзүнүн китепчесинде жазып койсо болот. Диагностикалык баалоонун максаты: • окуп-үйрөнүүнүн жекелештирүү мамилесин камсыз кылуу; • окуу процессинде окуучулардын жуптарда же топтордо иштөө ыкмаларын аныктоо; • окуучулардын окуп жаткан темалар боюнча муктаждыктарын жана кызыгууларын аныктоо. Диагностикалык (аныктоочу) баалоо – окуучунун компетенцияларынын калыптангандыгынын баштапкы деңгээлин аныктоо. Диагностикалык баалоо, адатта, окуу жылынын башында же теманы, бөлүмдү, главаны окуп-үйрөнүүнүн башталышындагы биринчи сабакта жүргүзүлөт. Диагностикалык баалоодо төмөндөгүдөй методдор, каражаттар, ишмердүүлүктөр аткарылат: Методдору Каражаттары Ишмердүүлүктүн түрлөрү Байкоо (мугалим окуучулардын иш аракетине байкоо салат). Байкоо баракчалары (окутуунун күтүлүүчү натыйжалары берилген таблица) Окуучулардын окуу ишине байкоо жүргүзүү, критерийдин негизинде күтүлүүчү натыйжаларды белгилөө Маектешүү (оозеки суроо) Маектешүүнүн класс, жеке же топ үчүн максаты жазылган барак

Формативдик (калыптандыруучу) баалоо – окуучунун окуп-үйрөнүүсүнө максаттуу үзгүлтүксүз байкоо жүргүзүү процесси. Формативдик баалоонун максаты – окуу процессинде мугалимдин жана окуучулардын ишмердигине түзөтүү киргизүү. Формативдик баалоо мугалимге окуучулардын окуп-үйрөнүү максаттарына карата илгерилөө процессинин алгачкы этаптарында көзөмөлдүк жүргүзүүгө мүмкүндүк түзүп, ага окуу процессине түзөтүүлөр киргизүүгө мүмкүндүк түзөт. Формативдик баалоодо адатта баа коюлбайт жана баалоонун критерийлеринин негизинде жүргүзүлүп, кайтарым байланыштын болушун талап кылат. Кайтарым байланыш – окуп-үйрөнүүнүн максаттарына ийгиликтүү жетүүнү камсыз кылуучу конкреттүү иш аракеттер (окуу кырдаалдары, комментарийлер жана сунуштарды билдирүү). Кайтарым байланыш жазуу жана оозеки түрүндө болушу мүмкүн. Жазуу жүзүндөгү кайтарым байланыш – окуучуларга кыйла маанилүү жана түшүнүктүү болушу керек. Алар (окуучулар) өз иштерине карата мугалимдин комментарийин уга билип, анын айткан сунуштарын пайдалануу менен аларды жакшыртышы керек. Мугалим кайтарым байланыш берип жатканда окуучунун дептерине пикирин жазат, ар түрдүү жылдызчаларды, түстөрдү колдонот. Мисалы, жашыл түс менен жакшы аткарылган иштерди белгилейт (жылдызчалар, ар кандай түстөгү пасталар же маркерлер менен ката кетирилген жерлерди белгилеп, дептердин четине ишти жакшыртуу үчүн конкреттүү кеңештерин, сунуштарын жазат). Иштерди кайрадан иштөөгө кайтарып берген

учурда, мугалим окуучуларга кайтадан оңдолгон ишти тапшыруунун мөөнөтүн так аныктайт. Суммативдик (жыйынтыктоочу) баалоо - теманы, бөлүмдү белгилүү мезгил ичинде окуп-үйрөнүүнү аяктоодо, компетенттүүлүктөрдүн калыптангандыгынын деңгээлин аныктоого багытталган. Суммативдик баалоо ар түрдүү текшерүү иштеринин түрлөрүн (тест, контролдук иш, лабораториялык иш, изилдөө иши, дил баян, эссе, долбоор, оозеки презентация ж.б.) аткаруунун натыйжалары боюнча жүргүзүлөт. Текшерүү иштерине коюлган баалар жыйынтыктоочу бааларды аныктоо үчүн негиз болуп саналат.

Суммативдик (жыйынтыктоочу) баалоо - теманы, бөлүмдү белгилүү мезгил ичинде окуп-үйрөнүүнү аяктоодо, компетенттүүлүктөрдүн калыптангандыгынын деңгээлин аныктоого багытталган. Суммативдик баалоо ар түрдүү текшерүү иштеринин түрлөрүн (тест, контролдук иш, лабораториялык иш, изилдөө иши, дил баян, эссе, долбоор, оозеки презентация ж.б.) аткаруунун натыйжалары боюнча жүргүзүлөт. Текшерүү иштерине коюлган баалар жыйынтыктоочу бааларды аныктоо үчүн негиз болуп саналат. Суммативдик баалоонун максаты - окуучулардын белгилүү мезгилдин аралыгында билимди өздөштүрүүнүн жана билгичтиктер менен компетенттүүлүктүн (камылгалуулуктун) калыптангандыгынын деңгээлин аныктоо жана алынган натыйжалардын стандарттын талаптарына шайкештигин аныктоо. Окуучулар окуу ишмердигинин процессинде сапаттуу натыйжаларга жетишүүсү үчүн учурдагы баалоо төмөндөгүдөй болушу керек: Билим берүү процессинин бардык катышуучуларына түшүнүктүү;

Ийкемдүү;

Ченеп-өлчөөчү көп каражаттуу;

Психологиялык жактан ыңгайлуу;

Көп курамдуу.

Окуучулардын окуу жетишкендиктерин баалоодо белги (баа) төмөндөгү критерийлердин негизинде коюлат

«5» белгиси (баа) коюлат. Эгер окуучу:

1. Окуу программасынын материалынын маңызын, окулуп жаткан түшүнүктөрдү, кубулуштарды, теорияларды, мыйзам ченемдүүлүктөрдү, өз ара байланыштарды өз алдынча ачып көрсөтө алат;
2. Негизги жоболорду бөлүп көрсөтө алат жана аларды өз алдынча конкреттүү мисалдар жана фактылар менен тастыкай алат;
3. Өз алдынча жана аргументтүү талдоо, жалпылоо жана жыйынтыктоо чыгара алат;
4. Алган билимдерди тааныш эмес кырдаалда колдоно алат;
5. Окуу материалын так, байланыштуу, негиздүү, логикалык ырааттуулукта жана катасыз айтып бере алат;
6. Негизги түшүнүктөрдү, мыйзамдарды, теорияларды так баяндап берет жана жеке өзүнүн бүтүмүн чыгарат;
7. Тажрыйбалардын жана байкоолордун жыйынтыктарын чыгаруу үчүн өз алдынча билим булактарын, көрсөтмө куралдарды, маалымдоо маалыматтарын, окуу китебин жана башка кошумча адабияттарды өз алдынча колдоно алат;
8. Чиймелер, сүрөттөр, приборлор менен өз алдынча иштей алат;
9. Географиялык картадан географиялык номенклатураны таба алат.

"4" белгиси (баа) коюлат. Эгер окуучу:

1. Окуу материалы тууралуу айтып берип жатканда кээ бир каталарды
2. Түшүнүктөрдүн жана аныктамалдардын мазмунун ачып көрсөтүүдө толук эмес жооп айтат жана илимий терминдерди, жыйынтыктарды, бүтүмдөрдү чыгарууда кээ бир каталарды кетирет;
3. Окуу материалын логикалык ырааттуулукта айтып берет, бирок өз алдынча оңдой ала турган анча орой эмес бир ката кетирет.
4. Жообун конкреттүү мисалдар менен толуктайт.
5. Окуп жаткан окуу материалындагы негизги жоболорду өз алдынча бөлүп алат жана фактылардын, мисалдардын негизинде жалпылайт, бүтүм чыгарат;
6. Негизги географиялык өз ара байланыштардын маңызын ачып көрсөтөт;
7. Географиялык номенклатураны билет жана географиялык карта менен иштөөдө анча орой эмес каталарды кетирет.

"3" белгиси (баа) коюлат. Эгер окуучу:

1. Окуу материалынын мазмунун ачып көрсөтөт, окуу программасын андан ары өздөштүрүүгө тоскоол болбогон кээ бир каталарды кетирет;
2. Окуу материалын баш аламан, фрагмент менен жана кээ бир учурларда ырааттуулугу бузулуу менен берилет;
3. Жыйынтыктоодо, бүтүм чыгарууда аргументтүү жооп бере албайт жана кээ бир каталарды кетирет.
4. Илимий терминдерди, түшүнүктөрдү пайдаланууда каталарды жана так эмес маалыматтарды берет;
5. Жалпылоолордо жана жыйынтыктоодо байкоолордун же тажрыйбалардын натыйжаларын колдоно албайт, каталарды кетирет;
6. Теориялардын жана мыйзамдардын негизинде кубулуштарды түшүндүрүүдө кыйналат;
7. Окуу китебинин текстин айтып бере алат, бирок текстин мазмунун толугу менен түшүнбөйт одоно бир-эки ката кетирет.
8. Географиялык карта менен иштөө көндүмү жок жана географиялык номенклатураны начар билет.

"2" белгиси (баа) коюлат. Эгер окуучу:

1. Окуу материалынын негизги мазмунун ачып бере албайт
2. Жалпылап, бүтүм чыгара албайт.
3. Окуу материалынын көпчүлүк бөлүгүн билбейт жана түшүнбөйт;
4. Белгилүү үлгүнүн негизинде суроолорду жана тапшырмаларды аткара албайт;
5. Бир суроого жооп берип жатканда мугалимдин жардамы менен оңдоого мүмкүн болбогон одоно каталарды кетирет.

1. 6. Географиялык карталарды пайдаланууда одоно каталарды кетирет
  2. 7. Географиялык номенклатураны билбейт.
  3. "1" белгиси (баа) коюлат. Эгер окуучу:
  4. 1. Берилген суролорго жооп бере албайт;
2. Окуу материалын толугу менен билбейт.

Практикалык жана өз алдынча иштерди баалоо

«5» белгиси (баа)

1. Практикалык жана өз алдынча иштер толугу менен өз алдынча аткарылган (зарыл болгон адабияттарды иргеп алуу, ишти аткаруунун кадамдары ж.б.).
2. Иш таза аткарылган (презентабелдүү).

«4» белгиси (баа)

1. Практикалык жана өз алдынча иштер толугу менен өз алдынча аткарылган .
2. Ишти аткаруунун сунушталган кадамдарында жана ишти жасалгоодо алынуучу натыйжалардын тууралыгын таасир бербеген одоно эмес каталар кетет.

«3» белгиси (баа)

1. Практикалык иш жана аны жасалгалоо мугалимдин жардамы менен аткарылган.
2. Иш толугу менен аткарылбагандыктан кошумча окуу убактысын талап кылат же аны аткаруу үчүн үйдөн аткарып келүүгө тапшырма берилет.
3. Географиялык приборлор, статистикалык маалыматтар жана картанын атласы менен иштегнде кыйналат.

«2» белгиси (баа)

1. Практикалык же өз алдынча ишти аткарууга даяр эмес.
2. Аткарылган иштин жыйынтыктарынын негизинде туура бүтүмдөрдү чыгарууга мүмкүндүк бербейт жана алдыга коюлган окуу максаттары менен дал келбейт.

Контур картаны баалоо.

«5» белгиси (баа)

1. Контур карта таза жана туура толтурулган
2. . 2. Географиялык объектилердин жайгашкан орду туура көрсөтүлгөн.
3. 3. Контур карта текшерүүгө өз убагында берилген.

«4» белгиси (баа)

1. Контур карта таза жана туура толтурулган.
2. Географиялык объектилердин жайгашкан ордун көрсөтүүдө 2-3 одоно эмес ката көрсөтүлгөн.

«3» белгиси (баа)

1.Контур картада кээ бир одоно каталар бар, бирок географиялык объектилердин алган орду туура берилген.

«2» белгиси (баа)

1.Контур карта туура эмес толтурулган

2. Аткарылган эмес

Аскерге чейинки даярдоо сабагы боюнча баалоо критерийлери

Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоо "Кыргыз Республикасынын жарандарынын жалпыга бирдей аскердик милдети жөнүндө, аскердик жана альтернативдик кызматтар жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамына жана башка ченемдик укуктук актыларга ылайык уюштурулуучу жана өткөрүлүүчү жарандарды аскердик кызматка даярдоо тутумунун курамдык бөлүгү болуп эсептелет жана аскер ишинин негиздерине окутуунун жана адамдын жашоо турмушунун коопсуздугун камсыздоонун милдеттүү сабактары болуп эсептелип, менчигинин түрүнө жана ведомстволук баш ийүүсүнө карабастан жалпы билим берүүчү уюмдарда, башталгыч жана орто кесиптик билим берүү уюмдарында (мындан ары - билим берүүчү уюмдар) уюштурулат. Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоо окуучуларды аскердик иш, жарандык коргонуу жаатында керектүү билимге жана практикалык көндүмдөргө окутуу, өзгөчө кырдаалдарда адамдын жашоо турмушунун коопсуздугунун негиздерин өздөштүрүү максатында жүргүзүлөт. Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоо боюнча сабактардын жүрүшүндө окуучулар аскердик милдеттүүлүк жөнүндө Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарынын ченемдерин, аскердик кызматтын дайындалышын, Кыргыз Республикасынын Куралдуу Күчтөрүнүн аскер антынын жана жалпы аскердик уставдарынын талаптарын, Куралдуу Күчтөрдүн жана башка аскердик түзүлүштөрдүн дайындалышын жана түзүлүшүн өздөштүрүшөт. Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоо 10-11-класстарда, баштапкы жана орто кесиптик билим берүү уюмдарында окутуунун биринчи жана экинчи курстарында жаштарда мекенчилдик сезимди, жогорку моралдык- психологиялык сапаттарды, аскердик кызматты сүйүүнү, Кыргыз Республикасынын Куралдуу Күчтөрүнүн аскер антынын жана жалпы аскердик уставдарынын талаптарын аткарууга карата жеке жоопкерчиликти тарбиялоо максатында жүргүзүлөт. Билим берүүчү уюмдарда, жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоого окуу жылында 68 сааттан кем эмес бөлүнөт. Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоо боюнча сабактар сабактардын жалпы ырааттамасына киргизилип, класстар жана окуу топтору боюнча жүргүзүлөт.

Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоо окутуунун төмөнкү бөлүмдөрүн камтыйт: . жалпы дене тарбиялык даярдоо;

- ок атуу даярдыгы;
- адамдын жашоо турмушунун коопсуздугунун негиздери;
- жарандык коргонуу;
- аскер ишинин негиздери;
- аскердик кызматтын негиздери;
- медициналык билимдердин негиздери;
- комплекстүү сабактар. Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоо теориялык, практикалык, комплекстүү жана текшерүү сабактарында жүргүзүлөт. Окуу процессин пландоо жана уюштуруу төмөндөгүлөрдү камтыйт:

- жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоону өтүүнүн жумалар боюнча планын иштеп чыгууну;
- окутуунун башталышы, взвод жана бөлүмчө командирлерин дайындоо жөнүндө буйрукту;
- аскердик-мекенчилдик иштер боюнча жана окуу-материалдык базаны өркүндөтүү боюнча сунуштарды иштеп чыгууну;
- жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун жетекчисинин (окутуучунун) жеке иш планын. Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоону өтүүнүн жумалар боюнча планын иштеп чыгуу үчүн билим берүү уюмунун жетекчиси окуучуларды окуу-талаа жыйындарына тартуунун, ок атуу көнүгүүлөрүн аткаруунун, жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун жетекчилери (окутуучулары) менен өтүлүүчү сабактардын жана алардын окуу-методикалык жыйындарга тартылуусунун, окуу программасынын тиешелүү темаларын өтүүнүн убактысын билиши керек. Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун жумалар боюнча планы 10-11-класстар үчүн өзүнчө бир жылга, баштапкы жана орто кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдарында окутуунун биринчи жана экинчи курстарына иштелип чыгат. Сабактарды уюшкандыкта өткөрүүнү, окуучуларга аскердик уставдардын талаптарын аткарууну адат кылууну камсыз кылуу максатында, билим берүү уюмунда взвод жана бөлүмчө командирлерин дайындоо боюнча буйрук чыгарылат. Аскердик-мекенчилдик иштер боюнча жана окуу-материалдык базаны өркүндөтүү боюнча сунуштарды иштеп чыгууда, билим берүү уюмунун жылдык иш планына киргизүү үчүн, педагогикалык жамааттын баарын жана окуучуларды тартуу менен бирге ишке ашырылуучу, предмет боюнча окутуунун жана тарбиялоонун жогорку деңгээлин камсыз кылуучу негизги ишчаралар аныкталат. Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун жетекчисинин (окутуучунун) жеке иш планы бир жылга түзүлөт. Иш планга квалификацияны жогорулатуу боюнча өз алдынча иштөөнүн иш-чаралары, ошондой эле уюштуруучулук жана башка иш-чаралар киргизилет. Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоо боюнча окуу процессинин негизги формасы болуп, Программанын талаптарына ылайык уюштурулуучу жана өткөрүлүүчү сабак эсептелет. Билим берүү уюмунун жетекчиси ар бир сабактын даярдальшына түздөнтүз катышат. Анткени сабактын планын (план конспекти) бекитүү анын милдети болуп эсептелет.

Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун жетекчисинин (окутуучунун) сабакка даярдануусуна төмөндөгүдөй сунуштар берилет:

- окутуунун суроолору боюнча окуу материалынын мазмунун жана көлөмүн, окутуунун максаттарын жана анын тарбиялык багытын аныктоо;
- окуучуларга буга чейин эмнелер белгилүү экенин, жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун мурунку сабактарынан жана башка сабактардан алар кандай билим жана көндүмдөрдү ала алышканын тактоо;
- сабактын усулдарын жана аны өткөрүү тартибин аныктоо;
- сабакта кандай техникалык каражаттарды, үйрөтүүчү куралды, аскер мүлктөрүн жана жабдыктарын колдонууну аныктоо;
- уставдардын жана нускамалардын тиешелүү беренелерин, окуу китебинин жана усулдук колдонмолордун бөлүмдөрүн, ушул тема боюнча башка адабияттарды окуп-үйрөнүү;
- теманы тереңдеп окуп-үйрөнүү үчүн окуучуларга сунушталуучу адабияттарды тандоо;
- ыкмаларды жана кыймыл аракеттерди аткаруу боюнча машыгуу жана көнүгүү;
- үйдө аткарылуучу өз алдынча иш үчүн тапшырманы аныктоо. Сабак даярдоочу, негизги жана жыйынтыктоочу бөлүктөрдөн турат. Сабактын даярдоочу бөлүгү окуучуларды алдыда боло

турган сабактарга уюштуруучулук, психологиялык жана физиологиялык жактан даярдоого жана көңүл бурдурууга, ошондой эле иш аткарууга керектүү шарттарды түзүүгө багытталат. Адатта сабактын даярдоочу бөлүгү өзүнө төмөндөгүлөрдү камтыйт: окуучуларды сапка тизүүнү жана жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун жетекчисине (окутуучусуна) взводдун командири билдирүүсүн, сырткы көрүнүштү карап-текшерүүнү, алдыдагы иштердин мүнөзүнө жараша окуучунун организмдин жогору татаалдыктагы дене тарбиялык ишти жасоого даярдаган жалпы даярдык көнүгүүлөрүнүн комплексин аткарууну. Сабактын негизги бөлүгүндө ар кандай усулдарды - билимдерди берүү усулдарын, практикалык жактан аткаруу усулдарын, каталардын алдын алуу жана оңдоо усулдарын, окутуп-үйрөтүүнү жыйынтыктоо усулдарын колдонуу менен предметтин программасынын мазмунун өздөштүрүү орун алат. Көбүнчө билимдерди берүүнүн баарлашуу, түшүндүрүү, айтып берүү, көрсөтүп берүү, ошондой эле көнүгүүлөрдү практикалык жана өз алдынча аткаруу өңдүү формалары колдонулат. Баарлашуу - бул суроо-жооп түрүндөгү окутуп-үйрөтүү усулу. Көрсөтүп берүү - бул, алардын жардамы менен окуучуларда өздөштүрүлүп жаткан предмет боюнча көрүнүктүү (наглядный) элес калтыруучу, куралдын, аспаптардын ж.б. түзүлүшү жөнүндө конкреттүү түшүнүк, калыптандыруучу ыкмалардын жана аракеттердин жыйындысы. Көнүгүү - бул билимди бекемдөөнүн, билгичтик жана көндүмдөрдү өркүндөтүүнүн негизги усулу. Сабактарды уюштуруунун негизги өзгөчөлүгү, ар бир сабактын мекенчилдикке, Ата-Мекенди коргоого, жалпы аскердик уставдардын

талаптарын аткарууга жана келечекте Куралдуу Күчтөрдө кызмат кылууга даяр болууга тарбия берүү маселелерине баш ийдирилишинде турат. Сабактын жыйынтыктоочу бөлүгүндө сабакты талдоо жүргүзүлүп, эң мыкты жооптор жана аракеттер белгиленет, баалар жарыяланат, өз алдынча даярданууга тапшырма берилет жана сабак өтүлгөн орун иретке келтирилет. Сабактарда дайыма уюшкандык жана тартип сакталышы керек. Окуучуга жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун жетекчиси (окутуучу) кайрылганда, ал столдун жанына тез ордунан турат, “ТҮЗ ТҮР” абалын кабыл алат жана өзүнүн ким экенин тааныштырат, мисалы: “окуучу Асанов”. Эгерде жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун жетекчиси (окутуучу) окуучуга анын фамилиясы боюнча кайрылса, окуучу - “Мен” деп жооп берет. Отурууга уруксат алган соң, окуучу “Жарайт” деп жооп берет жана тез ордуна отурат. Окуучу жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун жетекчисине (окутуучуга) кайрылганда адегенде колун көтөрөт, уруксат берилгенден кийин ордунан туруп, “ТҮЗ ТҮР” абалын кабыл алат жана өзүнүн ким экенин тааныштырып, анан суроосун берет. Тактага /аспаптын жанына ж. б./ чакырылганда окуучулар Саптык уставдын талаптарын аткаруусу керек. Жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун жетекчиси (окутуучу) окуучуларга “Сиз” деп гана кайрылат. Окуучулардан бул эрежелерди аткарууну класстан тышкаркы иш-чараларды, ошондой эле окуу-талаа жыйындарын өткөрүүдө да талап кылуу сунуш кылынат. Теориялык сабактар дидактикалык материалдарды жана окутуунун техникалык каражаттарын колдонуу менен көбүнчө айтып берүү, баарлашуу формасында жүргүзүлөт. Мындай сабактарда түшүнүктөр, аныктамалар, сабактын темасынын негизги жоболору каралат, ар кандай адабият булактары, уставдардын, насааттардын колдонмолордун талаптары талданат жана өздөштүрүлгөн билимди башка сабактарда, аскердик кызматты өтөөдө кандай колдонуу керектиги боюнча кеңеш, сунуштар берилет. Практикалык сабактар ыкмаларды, аракеттерди жана нормативдерди аткаруунун техникасын үйрөнүүнү жана бекемдөөнү, куралды, жабдыктарды, инженердик куралдарды жана жеке коргонуу каражаттарын, керек-жарактарды жана курулмаларды колдонуу менен ок атуу жана башка тапшырмаларды чечүүнү камтыйт. Комплекстүү сабактар программанын бир нече же жалпы бардык бөлүмдөрү боюнча ыкмаларды, аракеттерди, нормативдерди, тапшырмаларды же алардын комбинацияларын аткарууну, өзгөчө жана экстремалдык кырдаалда аракет кылуу чечимдерин камтыйт. Алар жогорку дене тарбиялык жүктү артууга (нагрузка) талап кылган шарттардагы билгичтикти жана көндүмдөрдү, практикалык аракеттерди, тапкычтыкка жана демилгелүүлүккө жетишүүнү,

моралдык жана психологиялык туруктуулукту бекемдөө жана өркүндөтүү максатында жүргүзүлөт. Комплекстүү сабактарга милдеттүү түрдө дене тарбиялык көнүгүүлөр, жарандык коргонуу жана аскер ишинин негиздери боюнча аракеттер киргизилет. Бул сабактарда окуучулар тарабынан аскердик кызматтын негиздери боюнча теориялык жана практикалык сабактарда өздөштүрүлгөн саптык ыкмаларды, аскер наамы улуктарга аскер кызматчыларынын кайрылуу эрежелерин жана буйрутманы берүү менен кабыл алуудагы аракеттерди аткаруу сунуш кылынат. Комплекстүү сабактардын узактыгы 10 саатка чейин. Окуу-талаа жыйындарында окуучулардын билимин жана практикалык көндүмдөрүн аныктоо максатында, бааларды коюу менен текшерүү сабактары жүргүзүлөт. Уландар менен окуу-талаа жыйындары өткөрүлүп жаткан мезгилде, кыздар медициналык дарылоо мекемелеринде практикадан өтүшөт. Текшерүү сабактары (окуу-талаа жыйындары) жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоодон өтүп жаткан уландар арасында, эреже катары, райондук (шаардык) администрациянын чечими менен түзүлгөн комиссия тарабынан жүргүзүлөт. Текшерүү сабактарында окуучулар, райондук (шаардык) администрациянын чечими менен түзүлгөн комиссия аныктаган нормативдерди, көнүгүүлөрдү, тапшырмаларды аткарышат. Жалпы дене тарбиялык даярдоо боюнча - бирдиктүү тоскоолдуктар тилкесинен өтүү, кармашып урушуу ыкмалары. Ок атуу даярдыгы боюнча - автоматтан баштапкы үйрөнүү ок атуу көнүгүсүн аткаруу жана пневматикалык мылтыктан ок атуу. Жарандык коргонуу боюнча - жеке коргонуу каражаттарын жана жалпы аскердик коргоочу комплектини кийүү боюнча нормативдерди аткаруу. Жарымжартылай санитардык тазалоо. Аскер ишинин негиздери жана аскердик кызматтын негиздери боюнча - согушта жана чалгындоодо аракет кылуу. Окопту казып орнотуу, жабдуу тартиби. Жөө аскерлерге жана танкаларга каршы миналарды орнотуу. Курал менен аткарылуучу саптык ыкмалар. Жеке баа көрсөтүлгөн бөлүмдөр боюнча окуучунун текшерүү сабактарындагы ар бир нормативди (көнүгүүнү, тапшырманы) аткарууда алган бааларын кошуу менен төмөндөгүдөй аныкталат: “Эң жакшы”, эгерде текшерүү жүргүзүлгөн нормативдердин (көнүгүүнүн, тапшырманын) 50% дан кем эмеси “эң жакшыга” аткарылса, ал эми калгандары - “жакшы” деген баа болсо; “Жакшы”, текшерүү жүргүзүлгөн нормативдердин (көнүгүүнүн, тапшырманын) 50% дан кем эмеси “эң жакшы” жана “жакшыга” аткарылса, ал эми калгандары - “канааттандырууларлык” деген баадан төмөн болбосо; “Канааттандырууларлык”, эгерде текшерүү жүргүзүлгөн нормативдердин (көнүгүүнүн, тапшырманын) биринен “канааттандырууларлык эмес” деген баа алса.

“Канааттандырууларлык эмес” - эки же андан көп “канааттандырууларлык эмес” деген баа алса. Жалпы баа окуу жылы (курсу) жана окуу-талаа жыйындары үчүн төмөндөгүдөй коюлат: “Эң жакшы”, эгерде жалпы дене тарбиялык, ок атуу даярдыктары жана жарандык коргонуу боюнча баалар - “эң жакшы”, ал эми аскер ишинин негиздери жана аскердик кызматтын негиздери боюнча - “жакшы” деген баадан төмөн болбосо. “Жакшы”, эгерде жалпы дене тарбиялык, ок атуу даярдыктары жана жарандык коргонуу боюнча баалар - “жакшыдан” төмөн болбой, ал эми аскер ишинин негиздери жана аскердик кызматтын негиздери боюнча - “канааттандырууларлык” деген баадан төмөн болбосо. “Канааттандырууларлык”, эгерде жалпы дене тарбиялык даярдоодон жана жарандык коргонуудан башка бир бөлүмдөн көп эмес “канааттандырууларлык эмес” баа болсо. “Канааттандырууларлык эмес”, эгерде үч бөлүм боюнча (аскер ишинин негиздери, аскердик кызматтын негиздери жана ок атуу даярдыгы), же жалпы дене тарбиялык даярдоодон, же жарандык коргонуу, же медициналык билимдердин негиздери боюнча “канааттандырууларлык эмес” деген баа болсо. Теориялык сабактардын жүрүшүндө алынган аскердик билимдерди жана көндүмдөрдү бекемдөө үчүн жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоо боюнча окутуунун аяктоо этабында окуучулар менен жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоого бөлүнгөн убакыттын эсебинен окуу-талаа машыгууларын (жыйындарды) өткөрүү үчүн окуу-материалдык базасы бар жакынкы жайгашкан аскердик бөлүктөрдүн (мекемелердин) же билим берүүчү уюмдардын базасында үч күндүк окуу-талаа машыгуулары (жыйындар) өткөрүлөт. Окуу-талаа жыйындары үчүн коюлган баа, жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоо боюнча жыйынтыктоочу баа болуп эсептелет. Автоматтан окуу-үйрөнүү ок атуу көнүгүсүн аткаруу,

окутуунун аяктоо этабында, окуучулардын куралдардан ок атуунун ыкмаларын жана эрежелерин өздөштүргөндүгүн текшерүү максатында жүргүзүлөт. Автоматтан окуу-үйрөнүү ок атуу көнүгүүсүн аткарууга, жаштарды аскерге чакырууга чейинки даярдоонун жетекчисинин (окутуучунун) баасы боюнча ок атууга камданууну, ийинге алууну, мээлөөнү, атууну жүргүзүүнү жана токтотууну ишенимдүү өздөштүргөн, коопсуздук эрежелерин сактаган, көнүгүүнү аткаруунун шарттарын жана тартибин билген окуучуларга уруксат берилет. Автоматтан күжүрмөн октор менен ок атууларды жүргүзүү, аталган максатка ылайыкталып жабдылган ок атуу жайларында жана тирлерде, гарнизондун башчысы (аскер бөлүгүнүн командири, аскердик окуу

жайдын башчысы) жана билим берүү бөлүмдөрү менен макулдашылып, аскер комиссариаттардын планы боюнча уюштурулат. Ок атууларды уюштуруу жана жүргүзүү тартиби Ок атуу куралдарынан ок атуунун курсунда аныкталган. Көнүгүүлөрдү аткаруудын алдында ок атуулардын жетекчиси окуп-үйрөнүүчүлөрдүн коопсуздук эрежелерин, автоматтын материалдык бөлүктөрүн, ордуна кыймылсыз жана пайда болуучу буталарды атуу ыкмаларын жана эрежелерин билишин текшерет. Материалдык бөлүктөрдү өздөштүрбөгөн, ок атуу ыкмаларына ээ болбогон, коопсуздук эрежелерин жана ок атуу көнүгүүлөрүнүн шарттарын билбеген окуп-үйрөнүүчүлөрдүн автоматтан күжүрмөн октор менен болгон атууларга катышуусуна уруксат берилбейт. Сабактарды жогорку уюшкандыкта өткөрүүнү жана окуучуларга аскердик уставдардын талаптарын аткарууну адат кылууну камсыз кылуу максатында, билим берүү уюмунда анын жетекчисинин буйругу менен топтор жана бөлүмчөлөр түзүлөт. Окуп-үйрөнүүчүлөр ичинен окуу топторунун жана бөлүмчөлөрдүн командирлери дайындалат. Окуп-үйрөнүүчүлөр сабактарга даярданып жана билим берүү уюмунда белгиленген формада кийинип келиши керек, чачы тыкан тегизделген, таралган болушу керек. Куралдуу Күчтөрдүн аскер кызматчыларынын кийим формасы жана айырмалоо белгилери (знаки различия) сыяктуу же аларга окшош кийим формасын жана айырмалоо белгилерин кийип жана тагынып жүрүүгө уруксат берилбейт.

1.Лабораториялык же практикалык сабактарды баалоонун чен өлчөмдөрү

Эгерде окуучу: – тажрыйбанын максатын туура аныктаса; – жумушту толук көлөмдө тажрыйбаларды жана өлчөөлөрдү керектүү иреттүүлүктү сактап аткарса; – тажрыйба жүргүзүү үчүн керектүү куралдарды өз алдынча жана рационалдуу тандаса жана даярдаса, бардык тажрыйбаларды алынган жыйынтыктар жана корутундулар так болуусун камтыган шарттарда жана режимдерде өткөрсө; – байкоо жүргүзүүнү илимий сабаттуу, логикалуу баяндаса жана жүргүзүлгөн тажрыйбадан корутундуларды жаза алса; Сунушталган отчетто бардык жазууларды, таблица, сүрөт, графиктерди, саноолорду туура жана так аткарса жана жыйынтык жасаса; – уюштуруучулук, эмгек билгичтигин көрсөтсө (иш орунда тазалыкты жана иреттүүлүктү сактаса, иштетилген материалдарды үнөмдүү пайдаланса). – экспериментти жабдуулар жана материалдар менен иштөө эрежелерин жана коопсуздук эрежелерин эске алуу менен план боюнча ишке ашырса, анда ага

"5" деген баа коюлат.

Эгерде окуучу “5” деген баанын талаптарын аткарса, бирок: – өлчөөлөр жеткиликтүү тактыкты камсыз кылбаган шарттарда тажрыйбаны аткарса; – эки-үч таксыздык кетирсе; – бирден көп эмес ката жана бир жетишпегендик болсо; – эксперимент толук эмес жасалса; – байкоо жүргүзүүнү баяндоодо так эместик болсо, жыйынтыкты толук эмес жазса,

"4" деген баа коюлат.

Эгерде окуучу: – тажрыйбанын максатын туура аныктаса; жумуштун жарымы туура аткарылса, бирок аткарылган бөлүмдөрдүн көлөмү туура жыйынтык алууга жана иштин маанилүү, негизги милдеттери боюнча жыйынтыктарды алууга мүмкүнчүлүк берсе; 46 – материалдарды, жабдууларды, объектини тандоону, ошондой эле тажрыйбанын башталышы боюнча иштерди мугалимдин жардамы менен баштаса; – байкоо жүргүзүүнү баяндоодо, жыйынтыктарды жазууда, тажрыйбанын жана өлчөөлөрдүн жүрүшүндө ката кетирсе; – ушул иш үчүн принципалдуу мүнөзгө эмес, бирок аткаруу жыйынтыгына таасир эткен тажрыйба рационалдуу эмес шарттарда жүргүзүлсө, жыйынтык алууда чоң айырмага алып келсе же отчетто жалпысынан экиден көп ката кетирсе (бирдиктерди, өлчөөлөрдү, эсептерди, график, таблица, схема ж.б. жазууда); – эксперименттин жүрүшүндө одоно ката кетирилсе (айтып берүүдө, жумушту жазууда, материалдар жана жабдуулар менен иштөөдө коопсуздук эрежелерин сактоодо), ал мугалимдин талабы боюнча оңдолсо, анда ага

"3" деген баа коюлат. Эгерде окуучу: – өз алдынча тажрыйбанын максатын аныктай албаса; жумушту толук аткарбаса; жумушка керектүү жабдуулар жана каражаттар даярдалбаса жана аткарылган жумуштун көлөмүнүн бөлүгү менен жыйынтык жасоо мүмкүнчүлүк бербесе; – тажрыйбалар, өлчөөлөр, эсептөөлөр, байкоолор туура эмес жүргүзүлсө; – иштин жүрүшүндө жана отчеттун жыйындысында “3” деген баанын талаптарында белгиленген бардык жетишпестиктер көрүнсө; – эксперименттин жүрүшүндө, жумушту жасалгалоодо, заттар жана жабдуулар менен иштөөдө коопсуздук эрежелерин сактоодо, мугалимдин талабы менен дагы оңдой албаган эки (же андан көп) одоно ката кетирсе,

"2" деген баа коюлат. Эгерде окуучу: – өз алдынча тажрыйбанын максатын аныктай албаса; – тажрыйбалар, өлчөө, эсептөө, байкоо жүргүзүү иштерин таптакыр өткөрө албаса;

"1" деген баа коюлат – эксперименттик билгичтиктеринин жоктугун көрсөтсө; эмгектин коопсуздук эрежелерин сактабаса же одоно бузса

Окуучулардын жетишкендиктерин баалоонун негизги стратегиялары Физика сабактарында окутуунун натыйжаларын баалоо окутуунун максаттары (күтүлгөн натыйжалары), методдору жана формалары менен тыгыз байланышта.

Баалоонун максаты – окутуунун иш жүзүндөгү натыйжаларынын күтүлгөн натыйжаларга дал келүүсүн аныктоо. Окуучулардын окуу ишмердүүлүгүн баалоодо мугалим окутуунун тандалып алынган методдоруна жана формаларына ылайык баалоонун ар кандай жолдорун пайдаланат. Баалоонун негизги принциптери Баалоо системасын иштеп чыгууда төмөнкү негизги принциптерди жетекчиликке алуу зарыл:

- **Объективдүүлүк.** Объективдүүлүк принциби бардык окуучулар окшош шарттарда бирдей текшерүүлөргө кабылышын талап кылат. Маалыматтарды иштетүүнүн объективдүүлүгү окуучуга да, мугалимге да белгилүү болгон баа берүүнүн так, ачык чен-өлчөмдөрүн болжолдойт

- **Ишенимдүүлүк** – бул педагогикалык ченөөнүн так даражасы. Эгер ошол эле касиеттин кайталап текшерүүсү ошондой эле жыйынтыкты берсе, ишенимдүү болуп саналат.

- **Валиддүүлүк же баалоо методунун шексиздиги**, ал чынында эле өлчөнүүгө тийиш болгон нерсе же башка нерсе өлчөнүп жатканын көрсөтөт. Баалоонун түрлөрү жана формалары Күтүлүүчү натыйжаларды өлчөө үчүн баалоонун төмөнкү үч түрү колдонулат:

- **Алдын алуучу (диагностикалык);**

- **Калыптандыруучу (формативдик);**

- **Жыйынтыктоочу (суммативдик). Алдын алуучу (диагностикалык баалоо)** – бул окуучунун билимдеринин, билгичтиктеринин, көндүмдөрүнүн жана компетенттүүлүгүнүн алгачкы калыптануу деңгээлин аныктоо. Алдын алуучу (диагностикалык) баалоо адатта окуу жылынын башында же теманы алгач үйрөтүүдө, бөлүмдүн башында биринчи сабакта жүргүзүлөт жана жылдын аягында окуучулардын күтүлүүчү натыйжага жетишүү прогрессин аныктоого мүмкүндүк берет.

Алдын алуучу (диагностикалык) баалоонун жыйынтыгы баяндап жазуу түрүндө катталып жалпыланат жана окутуу процессин түзөтүү жана окутуунун милдеттерин коюу жолу менен мугалимдер жана окуучулар үчүн окуу милдеттерин жакшыртуу үчүн кызмат кылат. 42

Калыптандыруучу (формативдик) баалоо – бул окуучулардын материалды жеке өздөштүрүү өзгөчөлүгүн жана ийгиликтүүлүгүн аныктоо, ошондой эле күтүлүүчү натыйжага жетиш үчүн окуучуларга сунуштарды иштеп чыгуу. Өзүнүн формасы боюнча ал киришүү (өтүлүүчү теманын башында) жана күндөлүк (окутуу жараянында) болушу мүмкүн. Мугалим калыптандыруучу баалоону өз убагында окутуу ишин түзөтүү, пландаштырууга өзгөртүү киргизүү үчүн, ал эми окуучулар аткарган жумуштарынын сапатын жакшыртуу үчүн колдонот. Окуучулардын конкреттүү аткарган иштеринин жыйынтыгы бааланат.

Жыйынтыктоочу (суммативдик) баалоо – окуучулардын жыйынтыктоочу баасы окутуунун ар бир баскычы үчүн пландаштырылган натыйжаларга окуучунун жетишүү даражасын аныктоо үчүн колдонулуп, күндөлүк, аралык жана жыйынтык баалоодон келип чыгат. Күндөлүк баалоо теманы сабакта өздөштүрүүдө жүргүзүлөт. Анын негизги милдеттери болуп: теманы түшүнүү жана баштапкы өздөштүрүү деңгээлин аныктоо, анын айрым элементтери менен мурунку темалардын мазмунунун ортосундагы байланыштарды белгилөө эсептелинет. Күндөлүк баалоо окуучулардын окуу материалын өздөштүрүүдөгү жекече өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен, предметтик стандарт тарабынан сунушталган баалоонун чен-өлчөмдөрүнө (критерийлери) ылайык жүргүзүлөт. Күндөлүк баалоону мугалим, ошондой эле жуптардагы жана топтордогу өз ара көзөмөл, өзүн өзү көзөмөлдөө аркылуу окуучулар ишке ашырат. Орто аралык баалоо

предметтик стандартта аныкталган күтүлүүчү натыйжаларга, мазмундук тилкелерге ылайык жана иштин негизги түрлөрү аркылуу жүргүзүлөт:

- физикалык объектини байкоо жана сыпаттоо;
- лабораториялык-практикалык иштер;
- ар кандай булактар менен иштөө (аныктагычтар менен иштөө);
- жазуу иштери (физикалык диктант, өз алдынча иштер, тесттик тапшырмалар, таяныч конспект-схемаларын түзүү);
- оозеки жооп/презентация;
- эксперимент өткөрүү;
- долбоор, изилдөө иштери, иштин өзгөчөлөнгөн түрлөрү;
- портфолио (жетишкендик папкасы). Иштин бардык түрлөрү баалоонун чен-өлчөмдөрүнүн жана нормаларынын негизинде жүргүзүлүп, милдеттүү болуп саналышат жана мугалим тарабынан календардык-тематикалык планды иштеп чыгууда пландаштырылат. Жыйынтыктоочу баалоо мектеп календарына (чейрек, жарым жылдык, окуу жылы), окуу-тематикалык планына (темалар боюнча баалоо) ылайык өткөрүлүп, баа коюу төмөнкү формаларда болушу мүмкүн:
  - зачет, текшерүү иш, тандалган тема боюнча реферат, презентация, слайддарды даярдоо, баа коюу.

..Лабораториялык же практикалык сабактарды баалоонун чен-өлчөмдөрү Эгерде окуучу:

– тажрыйбанын максатын туура аныктаса;

– жумушту толук көлөмдө тажрыйбаларды жана өлчөөлөрдү керектүү иреттүүлүктү сактап аткарса;

– тажрыйба жүргүзүү үчүн керектүү куралдарды өз алдынча жана рационалдуу тандаса жана даярдаса, бардык тажрыйбаларды алынган жыйынтыктар жана корутундулар так болуусун камтыган шарттарда жана режимдерде өткөрсө;

– байкоо жүргүзүүнү илимий сабаттуу, логикалуу баяндаса жана жүргүзүлгөн тажрыйбадан корутундуларды жаза алса;

Сунушталган отчетто бардык жазууларды, таблица, сүрөт, графиктерди, саноолорду туура жана так аткарса жана жыйынтык жасаса;

– уюштуруучулук, эмгек билгичтигин көрсөтсө (иш орунда тазалыкты жана иреттүүлүктү сактаса, иштетилген материалдарды үнөмдүү пайдаланса).

– экспериментти жабдуулар жана материалдар менен иштөө эрежелерин жана коопсуздук эрежелерин эске алуу менен план боюнча ишке ашырса, анда ага "5" деген баа коюлат.

Эгерде окуучу "5" деген баанын талаптарын аткарса, бирок:

– өлчөөлөр жеткиликтүү тактыкты камсыз кылбаган шарттарда тажрыйбаны аткарса;

– эки-үч таксыздык кетирсе;

– бирден көп эмес ката жана бир жетишпегендик болсо;

– эксперимент толук эмес жасалса;

– байкоо жүргүзүүнү баяндоодо так эместик болсо, жыйынтыкты толук эмес жазса,

анда ага "4" деген баа коюлат. Эгерде окуучу:

– тажрыйбанын максатын туура аныктаса

; жумуштун жарымы туура аткарылса, бирок аткарылган бөлүмдөрдүн көлөмү туура жыйынтык алууга жана иштин маанилүү, негизги милдеттери боюнча жыйынтыктарды алууга мүмкүнчүлүк берсе;

– материалдарды, жабдууларды, объектини тандоону, ошондой эле тажрыйбанын башталышы боюнча иштерди мугалимдин жардамы менен баштаса;

– байкоо жүргүзүүнү баяндоодо, жыйынтыктарды жазууда, тажрыйбанын жана өлчөөлөрдүн жүрүшүндө ката кетирсе;

– ушул иш үчүн принципалдуу мүнөзгө эмес, бирок аткаруу жыйынтыгына таасир эткен тажрыйба рационалдуу эмес шарттарда жүргүзүлсө, жыйынтык алууда чоң айырмага алып келсе же отчетто жалпысынан экиден көп ката кетирсе (бирдиктерди, өлчөөлөрдү, эсептерди, график, таблица, схема ж.б. жазууда);

– эксперименттин жүрүшүндө одоно ката кетирилсе (айтып берүүдө, жумушту жазууда, материалдар жана жабдуулар менен иштөөдө коопсуздук эрежелерин сактоодо), ал мугалимдин талабы боюнча оңдолсо,

анда ага "3" деген баа коюлат. Эгерде окуучу:

– өз алдынча тажрыйбанын максатын аныктай албаса; жумушту толук аткарбаса; жумушка керектүү жабдуулар жана каражаттар даярдалбаса жана аткарылган жумуштун көлөмүнүн бөлүгү менен жыйынтык жасоо мүмкүнчүлүк бербесе;

– тажрыйбалар, өлчөөлөр, эсептөөлөр, байкоолор туура эмес жүргүзүлсө;

– иштин жүрүшүндө жана отчеттун жыйындысында

“3” деген баанын талаптарында белгиленген бардык жетишпестиктер көрүнсө;

– эксперименттин жүрүшүндө, жумушту жасалгалоодо, заттар жана жабдуулар менен иштөөдө коопсуздук эрежелерин сактоодо, мугалимдин талабы менен дагы оңдой албаган эки (же андан көп) одоно ката кетирсе,

анда ага "2" деген баа коюлат. Эгерде окуучу:

– өз алдынча тажрыйбанын максатын аныктай албаса;

– тажрыйбалар, өлчөө, эсептөө, байкоо жүргүзүү иштерин таптакыр өткөрө албаса;

– эксперименттик билгичтиктеринин жоктугун көрсөтсө; эмгектин коопсуздук эрежелерин сактабаса же одоно бузса, анда ага "1" деген баа коюлат.

Окуучулардын ишмердүүлүктөрүнүн түрлөрү боюнча баалоонун чен - өлчөмдөрү 1. Оозеки жоопторду баалоонун чен-өлчөмдөрү

«5» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

• каралып жаткан кубулуштардын жана законченемдүүлүктөрдүн, закон, теориялар, негизги түшүнүктөр, теориялардын так аныктамасын берсе, ошондой эле физикалык чоңдукту, алардын бирдигин жана өлчөө ыкмаларын туура аныктаса;

- графиктерди, схемаларды, сүрөттөрдү туура аткарса;
- жоопту өздүк план боюнча далилдүү кура алса;
- практикалык ишти аткарууда билимин жаңы кырдаалдарда колдоно алса;
- веб-квест менен иштей алса;
- материалдын жалпы мазмунунан негизгисин бөлө алса;
- өз алдынча долбоор, изилдөө иштерин даярдаса;
- физика курсу боюнча мурда өтүлгөн материал менен жаңы материалды, башка предметтерди окуп-үйрөнүүдө өздөштүргөн материал менен байланышты кура алса.

«4» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- жообу «5» деген баага коюлган негизги талаптарын канааттандырса;
- бирок жаңы мисалдарды келтирүүдө же өз планын пайдаланбаса;
- жаңы кырдаалда колдонбосо;
- мурда окуп-үйрөнүлгөн материалдардын ортосундагы байланыштарды же башка предметтерди өздөштүрүүдө пайдаланбаса;
- эгер окуучу бир ката кетирсе, экиден ашпаган кемчилик болсо жана мугалимдин бир аз колдоосу менен же өз алдынча оңдосо. «3» деген баа коюлат, эгерде окуучу:
- физика предметинин программалык материалын өздөштүрүүдө каралган кубулуштардын, законченемдүүлүктөрдүн физикалык маңызын туура түшүнсө, бирок жоопторунда тоскоолдук кылбаган мүчүлүштүктөр бар болсо;
- жөнөкөй маселелерди чечүүдө даяр формуланы пайдалануу менен алган билимин колдоно алса, бирок кээ бир формулаларды өзгөртүп түзүүнү талап кылган маселелерди чыгарууда кыйналса;
- бир одоно, бир одоно эмес ката кетирсе, 2-3 ашпаган одоно эмес кемчилик болсо. 73 «2» деген баа коюлат, эгерде окуучу:
- окуучу талаптарга ылайык негизги предметтик компетенттүүлүктөргө ээ болбосо;
- «3» деген баа үчүн керектүүгө караганда көбүрөөк каталарды жана кемчиликтерди кетирсе.

«1» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- окуучу коюлган суроолордун бирине да жооп бере албаса.

2. Жазуу, текшерүү иштерин баалоонун чен-өлчөмдөрү «5» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- ишти катасы, кемчилиги жок аткарса.

«4» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- ишти толук аткарса, бирок бир катасы, бир кемчилиги же 3төн ашпаган кемчилик кетирсе.

«3» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- бардык иштин көлөмүнөн 2/3 бөлүгү туура болсо, бир одоно ката кетсе же 3 одоно эмес ката, 3 чейинки кемчиликте кетирсе, 3-4 кемчилик болсо.

«2» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- иш 3 деген баанын талабына жооп бербесе же иштин 2/3 бөлүгү аткарылса.

«1» деген баа коюлат, эгерде окуучу: • иш дээрлик аткарылбаса же одоно каталар кетирилсе.

3. Маселелерди чыгарууну баалоонун чен-өлчөмдөрү «5» деген баа коюлат, эгерде окуучу төмөнкү элементтерди камтыган маселенин толук чыгарылышын берсе:

- схемалык сүрөттү берсе (керектүү учурларда);
- схема, маселенин шартын чагылдырган графигин берсе;
- маселени чыгарууда колдонуу керек болгон физикалык закондун формуласын туура жазса;
- өлчөөчү бирдикти туура эсептесе;
- туура сандык жоопко керектүү математикалык өзгөртүүлөр жана эсептөөлөр жүргүзсө жана жооп берсе. 74

«4» деген баа коюлат, эгерде окуучу чыгарган маселеде төмөндө келтирилген кемчиликтердин бири кездешсе:

- керектүү математикалык өзгөртүүлөрдө жана эсептөөлөрдө ката кетирсе;
- сандык эсептөөлөрү жок туура жоопту жалпы түрдө берсе;
- керектүү формулалар туура жазылып, схемалык сүрөт, схема, график, туура жооп жазылган (керектүү учурларда), бирок жоопко алып келген керектүү математикалык өзгөртүүлөрдү бербесе. **«3» деген баа коюлат, эгерде окуучу** төмөнкү учурлардын бирөөнө ылайык келген чечимдерди келтирсе:
- керектүү математикалык өзгөртүүлөрдө кандайдыр бир сандык эсептөөлөр жок болсо,
- берилген схема, сүрөт, график, таблица боюнча баштапкы маалыматтарды аныктоодо ката кетирсе, бирок башка эсептөөлөрдү катасыз аткарса;
- маселелерди чыгаруу үчүн керектүү баштапкы бардык формулалар толук жазылбаса жана пайдаланбаса же бирөөсүндө ката болсо;
- схема, сүрөт, маселенин шартын чагылдырган график гана берилсе (керектүү учурларда) же сүрөтү жок туура жоопту эле берсе.

«2» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- маселени жогоруда көрсөтүлгөн чен-өлчөмдөргө ылайык келбегендей чыгарса.

«1» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- ишти дээрлик аткарбаса же тапшырмаларда одоно каталары менен аткарса.

4. Эксперименталдык ишти аткарууну баалоонун чен-өлчөмдөрү

«5» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- тажрыйбаларды жана өлчөөлөрдү өткөрүүнүн керектүү иреттүүлүктү сактоо менен ишти толук көлөмдө аткарса;
- керектүү жабдууларды өз алдынча жана рационалдуу оңдой алса;
- бардык тажрыйбаларды туура жыйынтыктарды жана корутундуларды алууну камсыздаган режимдерде жана шарттарда аткарса;

- техникалык коопсуздугунун талабын сактаса;
- отчетто жазууларды, таблицаларды, графиктерди, эсептөөлөрдү тыкан жана туура аткарса;
- талдоо жүргүзүп жана өз алдынча жыйынтык чыгарса. 75

«4» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- ишти 5 деген баанын талабына ылайык аткарса, бирок бирден ашпаган одоно эмес ката жана бир кемчилик кетирсе.

«3» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- ишти толук аткарбаса, бирок аткарган иштин көлөмүнүн бөлүгү туура жыйынтыктарды жана корутундуларды алууга мүмкүнчүлүк берсе;
- тажрыйбаларды жана өлчөөлөрдү өткөрүүнүн жүрүшүндө каталарды кетирсе.

«2» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- ишти толук аткарбаса;
- аткарылган иштин көлөмү туура жыйынтыктарды чыгарууга мүмкүнчүлүк бербесе;
- байкоо жүргүзүү жана эсептөөлөр туура эмес өткөрүлсө.

«1» деген баа коюлат, эгерде окуучу:

- таптакыр ишти аткарбаса.

“Технология” предмети боюнча баалоо

“Технология” предмети боюнча баалоо предметтик стандарттын талаптарына болгон окуучулардын даярдыгынын деңгээлинин туура келишин аныктайт. Окуучулардын даярдыгын баалоо критерийлерине төмөндөгүлөр кирет : жалпы даярдыгы, жумушчу ордун уюштуруу, илимийлүүлүк, технологиялуулук жана материалды баяндоонун логикасы предмет боюнча программада каралган теориялык материалды кабылдоо деңгээли; күндөлүк тапшырмаларды, практикалык иштерди, көнүгүүлөрдү аткарууда теориялык билимдерин колдонуу жөндөмү; технологиялардын жана даярдоонун этаптарынын, убакыттын нормаларын сактоо, технологиялык операциялардын жана ыкмалардын сапаты; санитария, гигиена, коопсуздук техникасынын эрежелерин сактоо. Даярдык деңгээли баллдар менен өлчөнөт: 5 – «эң жакшы»; 4 - «жакшы»; 3 - «канааттандырарлык»; 2 – «канааттандырарлык эмес».

-5 («эң жакшы») деген баа окуучуга төмөнкү учурда коюлат : - даярдыгы бар, эмгекти уюштуруунун илимий талаптарына ылайык жумушчу ордун уюштурган; түшүнүктөр аппараты менен колдоно алат, материалды технологиялык жактан сабаттуу негиздүү түшүндүрүп бере алат; - технологиялык жабдыктарды эксплуатациялоо жана оңдоо боюнча негиздүү билим жана жөндөмдөрдү көрсөтөт; - буюмду жана буюмдун сапаты менен кооздолушунун талаптарына, атына, эскизине, техникалык сыпаттамасына, даярдоо технологиясына, санитардыкгигиеналык талаптарга ылайык буюмду сунуштайт; - практикалык ишти санитария, гигиена, коопсуздук техникасынын талаптарына ылайык аткарат.

- 4 («жакшы») деген баа окуучуга төмөнкү учурда коюлат : - даярдыгы бар, жумушчу ордун уюштурууда ката кетирет, бирок аларды оңдойт; материалды түшүнүктөр аппаратын колдонуу менен баяндайт

жоопто бироз ката кетирет, бирок аларды оңдойт; өзүнүн ой пикирлерин ишендирерлик эмес негиздейт; - технологиялык жабдыктарды колдонуу боюнча өз билим жана жөндөмдөрүн көрсөтөт; - атына, нормативдик жана технологиялык талаптарга жооп берген буюмду сунуштайт; - практикалык ишти санитария, гигиена, коопсуздук техникасынын талаптарына ылайык аткарат.

-3 («канааттандыруу») деген баа окуучуга төмөнкү учурда коюлат : - даярдыгы бар, жумушчу ордун уюштурууда ката кетирет; негизги билими бар жана теориялык жоболорду түшүнөт, материалды түшүнүксүз айтып берет жана түшүнүктөргө аныктама берүүдө так эместиктерге жол берет; өз ой пикирлерин ишендирерлик негиздей албайт жана мисал келтире албайт, материалды айтып берүүдө ырааттуулукту бузат.; - технологиялык жабдыктарды травмага алып келбегендей эксплуатациясынын принциптерин бузуу менен колдонот; - атына жараша, нормативдик жана технологиялык талаптары бузулган буюмду сунуштайт;

практикалык ишти санитария, гигиена, коопсуздук техникасынын талаптарын айрым бузуулар менен аткарат.

2 («канааттандыруу эмес») деген баа окуучуга төмөнкү учурда коюлат : - даярдыгы жок, жумушчу ордун уюштура албайт; суроонун теориясынын көп бөлүгүн билбейт, аныктамаларды берүүдө маанисин өзгөртүп жиберет; материалды баш аламан, ишенимсиз айтып берет, бир катар кептик ката кетирет; - технологиялык жабдыктарды травмага алып келгендей эксплуатациясынын принциптерин бузуу менен колдонот; же аны эксплуатация кылуу тууралуу көндүмдөрү жок; - долбоордун темасынын атына, нормативдик жана технологиялык талаптарына туура келбеген буюмду сунуштайт (же буюмду сунуштабайт);

практикалык ишти санитария, гигиена, коопсуздук техникасынын талаптарын травма алуу коркунучу бар одоно бузуулар менен аткарат. Аткаруу даражасына ылайык баалар төмөндөгүдөй берилет : Оозеки иштин жыйынтыктарынын баасы; Жазуу ишинин жыйынтыктарынын баасы; Долбоорлордун эффективдүүлүгүнүн баасы

